

ფროეზა

რედაქცია: სოლოლაკზე, ბაღის ქუჩაზე, ზ. შ.დ ნოვის სახლში, № 33.

ხელის-მოწერა მიიღება რედაქციაში. მარჯუ მცხოვრებთათვის: Въ Тифлиси. Въ редакцію „Дროება“.

გაზეთის ფასი: მთელის წლისა — 8 მ., ნახევარ წლისა — 5 მ., სამის თვის — 3 მ., ერთის თვისა — 1 მ.

ცალკე ნომერი ღირს შაფრად.

ფასი განსხვავდება წესდებით ასობზე 1 კაპ., ნაკლებობით — 5 კაპ., პარათი — 4 კაპ.

რედაქციას უფლება აქვს გაასწოროს და შეამოკლოს დასაქმდათ გამოგზავნილი მტკიცები. დასტკიცული სტატეები ავტომატ დაუბრუნდება. ცალკე ნომერი ღირს შაფრად.

ყოველ დღე ორშაბათს გარდა

ოთხი თვის ხელის-მოწერა

„დროებაზე“

მიიღება რედაქციაში — ბაღის (სადოვოს) ქუჩაზე ზ. შადინოვის სახლში, № 33

შალაქს გარეშე მცხოვრებთა ამ აღრესით უნდა დაიბარონ გაზეთი: Въ Тифлиси. Въ редакцію газ. „Дროება“.

ფასი ოთხი თვის გაზეთისა, ე. ი. 1 სექტემბრიდან წლის დამლევამდინ, გავზავნიით — სამი მანეთი.

ტელეგრაფები

(ხალხა-შორის ტელეგრაფის სააგენტოსი)

გენა, 25 სექტემბერს. აქაურ გაზეთს „ნი ქრავი პრესში“ დაბეჭდილია ლონდონიდან მიღებული ტელეგრაფი, რომელშიაც იწერებინან, რომ ინგლისის სამინისტრო ძალიან დააფიქრა და აადლევა თ. ბისმარკის შენაში მისეღამაო და აქედამ წარმოძღვარ პოლიტიკურ კომბინაცებამო. ამის გამო ინგლისის მმართველობამ ჟამად ისეთსავე მოძრაობაშია, როგორც სან-სტეფანოს მორიგების პირობის შეკერის დროსაო. აპობენ, რომ ინგლისი რაღაც მოულოდნელ საქმეს ამზადებს.

გაზეთს „პეტერ ლოიდში“ იწერებინან, ვითომც სულთანს გაეგზავნოს აესტრის იმპერატორის ჭრანცი-ოოსიფისათვის წიგნი, რომელშიაც წინადადებას აძლევს ოსმალეთსა და აესტრის შუა მეგობრული კავშირის შეკერის შესახებ.

ლონდონი, 25 სექტემბერს. მინისტრების რჩევამ არ მიიღო გუშინ არავითარი გარდაწყვეტილება პარლამენტის უჩვეულებრივო სხდომებისათვის შეყრის თაობაზედ. ბაზ. „თაისი“ ამბობს, რომ აელანისტანის შესახებ თავის პოლიტიკა ინგლისმა მხოლოდ მაშინ უნდა განსაზღვროს, როდესაც ის ძაბულს აიღებსო.

გენა, 25 სექტემბერს. რეინსტატის გახსნაზე დღეს ყველა მინისტრები დაესწრო; დროებით პრეზიდენტმა დააფიცა ყველა დეპუტატები, ხეალ იმპერატორი

ჭრანცი-ოოსიფი გახსნის პალატის სხდომას, შრავ ანდრასჩის მოადგილე ბარონ ბეიმერლე მოვიდა შენაში.

ბერლინი, 26 სექტემბერს. ჯერ-ჯერობით მოვიდა ცნობა მხოლოდ 418 დეპუტატის კენჭის ყრისა; ამ რიცხვში ამორჩეული არიან: 111 კონსერვატორი, 92 ცენტრის პარტიისანი, 90 ნაციონალურ-ლიბერალები, 9 ლიბერალი, 43 თავისუფალი რიბერალი, 34 პროგრესისტი, 19 პოლშელი და 1 დემოკრატი. ამორჩეულების რიცხვში ურევია ადრინდელი მინისტრები: ჭალკი, ბობრეხტი და ჭრიდენტალი.

ბელგრადი, სექტემბერს. რუსის პოლიაკოვის კომპანიამ წარუდგინა სერბიის მთავრობას წინადადება სერბიის რკინის გზების გაყვანაზე.

პარიში, 26 სექტემბერს. მინისტრებს ამნისტიის (პოლიტიკურ დამნაშავეების პატიობაზედ) ჰქონდათ დღეს სჯა; გადაწყვიტეს, რომ ამ საგნის შესახებ ისე მოიქცენენ, როგორც დეპუტატების პალატამ დაადგინა.

პეტერბურგი, 25 სექტემბერს. საიდუმლო ტიპოგრაფიის აღმოჩენის დროს პოლიციამ დაატუსაღა 20 კაცი, რომელთ რიცხვში 3 ქალი იყო.

ბერლინი, 24 სექტემბერს. გუშინ სადამოს საფრანგეთის ელჩი დენ. შანზი თ. ბისმარკთან იყო; დღეს ის პეტერბურღში მიდის.

საქართველო

ხალხის სახსოვრის დაცვა

მრთმა უბრალო შენიშნავ, ჩვენი გაზეთის „ლიურში“ დაბეჭდილმა, რომ მ. არხიმანდრიტ ქესარიოსს შიო-მღვიმის მონასტრიდან ძველი ხელთ-ნაწერი ქართული წიგნები ჩიზოუტანია ოფელისშიო, აღმოაჩინა საზოგადო ყურადღების ღირსი ამბავი; ხსენებულ არხიმანდრიტმა და აგრეთვე არხიმანდრიტმა მაკარიმ დაბეჭდეს ჩვენსავე გაზეთში შენიშვნები, რომლიდამაც შევიტყუეთ, რომ ოფელისის სასულიერო სემინარიის ბამგეობას, სინოდალნი ძანტორის შუამავ-

ლობით, მოუთხოვნია საქართველოს ყველა მონასტრებიდან, უღაბნობებიდან და ეკლესიებიდან რაც კი მათში ძველი ხელთ-ნაწერი ძველი ქართული წიგნები ანუ სხვა ისტორიული სახსოვარი მოიპოვება; მოუთხოვნია ან სამუდამო საკუთრებად ანუ დროებით სასარგებლოდ იმ განზრახვით, ვითომც რომ ეს წიგნები საჭირო არის ძველი საქართველოს ეკლესიის ისტორიის შესამუშავებელადო!

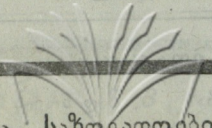
ამ ამბავის შეტყობის შემდეგ, ჩვენ ვიკითხეთ („დროება“, № 194) — თუ რა საფუძვლით და რა უფლებით აგროვებს ოფ. სასულიერო სემინარიის ბამგეობა იმ წიგნებსა და ნივთებს, რომელიც ქართველ ხალხს თავის შთამომავლობისათვის დაუტოვებია, რომელნიც შეადგენენ ჩვენთვის ძვირფასს მასალას და წყაროს ჩვენი ძველი ისტორიული ცხოვრების გასაცნობად და სხ. ვიკითხეთ თუ რისთვის აგროვებს ხსენებული სემინარიის ბამგეობა ამ წიგნებს, როცა ჩვენ ვიცით, რომ არც მ. რექტორსა და არც ინსპექტორს უფ. ტეფშინსკის არ გამოუჩენიათ თავიანთი თანაგრძობა და სიყვარული არც ქართველი ხალხისა და არც იმის ლიტერატურისა, როდესაც მთელ სემინარიის ბამგეობაში, ერთთუ ორ წევრს გარდა, არავინ არც კი იცის ქართული ენა, რომ შეეძლოს ქართულ წიგნებით სარგებლობა!..

ძართულ ძველ წიგნებსა და ნივთებს ამ უკანასკნელ დროს იმდენი პატრონი და დამსაკუთრებელი აღმოუჩნდა, რომ ჩვენ გვეშინია არ დაგვეკარგოს ისინი. ოითო მიზეზს პოულობენ, ეს შეკეთება ეჭირება ძველ ნივთებსაო, ეს წიგნებს ახალი ყდა უნდა გაუკეთეთო და სხვა ამგვარებს და ხელიდამ აცლიან მონასტრებს ამ ძვირფას წიგნებსა და ნივთებს.

ამის მაგალითები თვალ-წინა გვაქვს. და ამ მაგალითებზედ იყო დაფუძნებული ჩვენი შიში, როცა ვამბობდით, რომ სემინარიის ბამგეობას არა აქვს არავითარი უფლება გამოაკალოს ჩვენ მონასტრებსა და ეკლესიებს ძველი ხელთ-ნაწერები-მეთქი.

ჩვენდა სასიამოვნოდ, მ. არხიმანდრიტის წერილი გვაცნობებს, რომ, ბოდბის წმ. ნინოს მონასტრის გარდა, არც ერთი ეკლესიიდან და მონასტრიდან არ გაუკზავნიათ სემინარიაში ხსენებული წიგნები და ნივთები და იმედია, რომ ამის შემდეგ აღარც გაუგზავნიან.

ამნიარად დღეს გადარჩა განსაცდელს



ეს ჩვენ წინა-პართა სახსოვარნი; მაგრამ შეიძლება ხვალ ვეღარ გადაჩხეს, შეიძლება ხვალ აღმოჩნდეს სემინარიის გამგებობაზე უფრო ძლიერი უწყება ანუ პირი, რომელმანც მოსთხოვოს ჩვენ ეკლესიებს ხელთ-ნაწერები და ნივთები და ეკლესიებმაც უარს-თქმა ვეღარ გაბედონ, მისცენ დაგვეკარგოს ამნაირად საგნები, რომელნიც ჩვენ ძველ ისტორიულ ცხოვრებას მოგვაკონებენ!

ამის გამო ძალიან კარგი იქნება, ჩვენმა საზოგადოებამ (რადგან ეს საქმე, უეჭველია, მთელ ხალხს შეეხება) მოიგონოს ისეთი რამ საშუალება, რომ მუდამ ამ ეჭვში და შიშში არ იყოს. ამისთანა საშუალება, ჩვენის აზრით, იქნება არხეოლოგიური მუზეუმის დაარსება. ამ არხეოლოგიურ მუზეუმში, რომლის გამგებლად და წევრებად, რასაკვირველია, მხოლოდ იმისთანა პირები იქმნებიან, რომელთაც ნამდვილად შესტკივთ გული საქართველოს ისტორიისა და ხალხისათვის, შეიძლება შეინახოს და დაიცვას კაცმა ყველაფერი, რაც შენახვისა და დაცვის ღირსი რამ დაუტოვებიათ ჩვენთვის ჩვენ წინაპართა. აქ, ამ მუზეუმში, შეგროვდება, თუ მოხერხდება, როგორც ძველი ხელთ-ნაწერი წიგნები, აგრეთვე ძვირფასი ნივთები, ძველი ტანისამოსები, იარაღები და სხვა ყველა ნივთები.

რამდენათაც ჩვენ ვიცით, ამას წინათ იყო ჩვენს ქალაქში ლაპარაკი ახალი არხეოლოგიური საზოგადოებისა და ამგვარის ქართული მუზეუმის დაარსებაზე.

მაგრამ მას აქეთ კაი ხანი გავიდა და საქმეს შესრულებულს ვერა ვხედავთ. არ ვიცით—რა დაბრკოლება მიეცა ამას. უეჭველია, რომ მთავრობის მხრით ამგვარს საქმეს არასოდეს ჩვენში არავითარი დაბრკოლება არ მოელოს; ოღონდ გამოჩნდნენ საპატიო კაცები, ითავონ ეს საქმე და მთავრობისა და ჩვენის საზოგადოების მხრით, დარწმუნებული უნდა იყვნენ, შემწეობა და დახმარება არ მოაკლდებათ...
ს. მ.

დღიური

* ჩვენს გაზეთში იყო ამას წინათ გამოცხადებული, რომ „საქართველოში წერა-კითხვის ცოდნის გამავრცელებელ საზოგადოებამ“ გავზავნა მუთაისის გუბერნიის ორი თავის აგენტი უფ. ა. შიჭინაძე და ი. მელუარჯია იმ განზრახვით, რომ, ადგილობრივ ადმინისტრაციის ნება-რთვითა და შემწეობით, მოახდინონ სოფლებში ყრილობა და დაადგინონ შკოლის განხლის გარდაწყვეტილება; ესენი უნდა დაპირებოდნენ იმ სოფლებს, რომელთაც შეძლება არა აქვთ, რომ ხსენებულ საზოგადოებას შეუძლიან წელიწადში ოც-ოც-და-ათ თუმანამდინ შეეწიოს იმათა და უმოგონს მასწავლებელი.

ჩვენ შევიტყუეთ ახლა, რომ მუთაისის გუბერნიის ადმინისტრაციას ამ ქველ და კეთილ საქმეში, არა თუ არავითარი

შემწეობა არ მიუცია საზოგადოების აგენტებისათვის, არამედ მათი მოუხდადებია იმათთვის, რომელთაც ყრილობის მოხდენა არ შეიძლებაო, ახალი შკოლების გახსნა რა საჭიროა, როდესაც რამდენიმე ძველი შკოლა არის, იმათაც ვერ უხეირიათო და სხვ. და სხვ.

ძალიან საინტერესო იქნება, რომ ეს საქმე ოფიციალურად, საქვეყნოდ გამოცხადდეს; ჩვენ გვგონია, რომ აქ ერთი რამ სხვა მიზეზი უნდა იყოს, თორემ რა დასაჯერებელია, რომ ადმინისტრაციამ ხელი მოუშალოს უმაღლესის მთავრობისაგან დამტკიცებულ „წერა-კითხვის საზოგადოებას“ ამისთანა საქვეყნო სასარგებლო საქმეში, რომლის შესრულება ჩვენში თვით ამ ადმინისტრაციასაც ვალად აწევს...

* ამ თვის 23-ს გაიხსნა ბორში სამასწავლებლო სემინარია ახალის სამშობლო ენების მასწავლებლების შტატებით. ამ დღეს ხსენებული სემინარიის დირექტორს უთქვამს თავ-მოყრილ მაგისტრებისათვის შემდეგი ჩინებული სიტყვა, რომლიდანაც რამდენიმე ადგილი მოგვეყავს:

„მმართველობამ დაამტკიცა ჩვენს სემინარიაში ახალი შტატები; ადგილობრივ ენებს ისეთივე მნიშვნელობა მიეცათ, როგორც ყველა სხვა საგნებს.

„მა სემინარია თქვენთვის: ქართველებისა, სომხებისა და თათრებისთვის არის დანიშნული; თქვენ უნდა გამოხ-

ფელტონი

ისტორიული მასალები.

(ზაგრძელება*)

1787 წ. მეფე მრეკლემ, შარაბაღს ხანის დასამონაგებლად როცა თვითან ბურნაშოვ პოლოკოვკთან ერთად მანჯას იყენენ, გააგზავნა თავისი ძე იულონი; გზაზედ დახვდნენ ყარაბაღელნი და გაჩნდა ძლიერი ომი; სძლიეს ქართველთ, აწყვიტეს უმრავლესნი, დანაშთენნი გააქციეს და შემოიქცნენ უკან დიდის ნაშოვრითა.

ამავე წელს გარდაიცვალა ანტონ კათალიკოზი და გაკათალიკოზდა ანტონიე მეფის ძე.

1784 წ. იმერთ მეფე სოლომონი მოკვდა და გამეფდა ძე მისი ღვთ. 1789 წ. ბრიგოლ ღვთისნი განუდგა. წერეთელი ღვთისნი. ღვთისნი იმერლებს ოღიში (სამეგრელო) მოაწვენიან. მრეკლე მეფე რომ აღარ სწყალობდა ახალქალაქის ომის მერმე სოლომონს და მის ძეს, წარგზავნა სოლომონ მეფის ძმის არჩილის ძე ღვთისნი. მიუმხრეს ღვთისნი და წერეთელმან ერთად

ქართლის სამხედროს, შეებნენ ხუნწს, დაამარცხეს ღვთისნი მეფის მხედრობა და მეფე ახალციხეს გააქციეს, გაამეფეს არჩილის ძე ღვთისნი და უწოდეს მეორე სოლომონი.

ამ დროს ლეკნი დაეცნენ ძველას; მიუსწრო მეფე მრეკლის ძის ძემ ღვთისნი, დაამარცხა და გააქცია, ხელ-ცარიელნი. მაგრამ შიზიყიდვან კი სამასი ტყვე გაიყვანეს. მართი წყება ლეკი შარაჯალს დაესხა, დახვდნენ მეფის ძე იულონი და მისი ძმის ბიორგის ძე იოანე ზედაველზედ, დაამარცხეს და გააქციეს. ამ წელსვე სომეხმა მიხაელ არყუთაშვილმა პირწანისი ლეკებს წაახდინა და შალაჩითგან ორასი სომხის ტყვე გააყვანინა, რუსთავიც ამ წელს ააოხრეს ლეკებმა.

მეფის ძის ძემ ღვთისნი გაილაშქრა ოსმალელებზედ; ჯერ ჯავახეთი მობრბია, მერმე შარსის მხარე ინჯადართ, შალდრენით და ჯამუშლით, ათასი ტყვე გამოიყვანა, დასწვდნენ ვაკეებში ოსმალთ მღევარნი, გაჩნდა დიდი სროლა და შეტაკება, მაგრამ დიდის სიმხნით დაამარცხა ოსმალონი.

1790 წ. ნამეფი ღვთისნი განუდგა სოლომონ მეფეს და იმწია ახალციხით ლეკნი, დაიჭირა ხელახლავ იმერთის მეფობა. ამ დროს მეფე მრეკლემ მოაშველა თავის ძის ძე იოანე, გაამარ-

ჯვებინა და ისევე სოლომონს მიეცა მეფობა.

ასრე ამნაირი წვრიმალი ომი-კინკლობა არ აკლდათ.

ამასობაში გაძლიერდა სპარსეთში ხოჯა-აღა-მაჰმად-ხანი, მოაწია მანჯაღის ნელ-ნელა და ბოლოს 1795 წ. ოფილისიც აიღო და მოაოხრა. ოტახნის შემდგომ დააგლო ოფილისი და წავიდა ხორასანს, მაგრამ რა სარგებელი? საქართველოს სამხარეო სული-გული აღარ შერჩა! სულ-ამომავლობის უკანასკნელ წერტილზედ იყო მიხდვარი! 1791 წ. სულეიმან-ფაშა მოკვდა 16 აპრილს; ამას ერთნაირი ჭირი სჭირებია, რომ მსხლის ჭამა ძლიერ სწყენდაო: გაჭირებაში მკურნალად ჰყოლია იმ დროინდელი კაფუჩინის პატრი; ისე სასტიკად დაუშლია მსხლის ჭამა, რომ თუ შევიტყე ჩვენ წინააღმდეგად მოქცევა, აღარ გიწამლებო; მაგრამ ვიცლას იჩაღას (კარის კაცს) კარგი გულაბი მიუტანია; თვალი წასვლია და უტყამა; რა შეჭირვებულა, პატრი მიუხმიათ. იქას მაშინვე შეუტყვია, მსხალი გიჭამიაო. შარი რომ უთქვია, უსმევია სარწყევი და ახალად დაცოხნილი კი ამოუღებინებია. მაშინ უთქვია:

— „ღორი ღორივით თავის საწყინოს არასა სჭამს და შენ ღორზედ უარესი ყოფილხარო!... ამდგარა მაშინვე, წამოსულა და ვიდრე ციხის კარებში

*) „დროება“, № 200.

ვიდეთ თქვენი ხალხის მასწავლებელი...
„მაგრამ, თუ თქვენ რუსეთში ცხოვრობთ, სამშობლო ენას გარდა, რუსული, სახელმწიფო ენის ცოდნაც აუცილებლად საჭიროა თქვენთვის. როცა რუსულ ენას შეისწავლით, შემდეგ თქვენ, სამშობლო ენის შემწობით, თქვენ გადასცემთ თქვენს შაგირდებს სწავლასა და ცოდნას და მით შეუერთებთ განათლებულ შერობას.“

„ისწავლეთ, გაიხსენით გონება, გაამდიდრეთ თქვენი სამშობლო ენა და ლიტერატურა და დარწმუნებული იყავით, რომ კაცი იმათ ხელს არ ახლებს. მოველი ხალხა უნდა აფასებდეს თავის წარსულს, იმ წარსულს, რომელმანც თავათ ეს ხალხი და იმის ნაციონალური განსხვავება შექმნა. იშრომეთ ერთსა და იმავე დროს სახელმწიფოს ინტერესებისათვისაც და თქვენი საყვარელი სამშობლოსთვისაც.“ („ბავკაზი“, № 211).

რა კარგი იქნება, რომ ამისთანა ტიპის და გონიერის სიტყვებით ხელმძღვანელობდნენ ჩვენში ზოგიერთები, რომელთაც ჰქვიათ და მოწინავე კაცებს ეძახიან.. ძალზე უკეთესი იქნება, რომ ამ შემთხვევაში სიტყვასა და საქმეს შუა ჩვენში განსხვავებას არა ვხედავდეთ...

„დ რ მ მ ბ ა“ კორამსკონდენსია

ნუხი, 21 სექტემბერს. არა ვგონებ, რომ

ის უბედურება, რაც საწყალ მართმწიფე ხალხს ადგია, ჰქონდადეს რომელსამე ხალხს თვით ქვეყნის შექმნიდამ ვიდრე აქამომდე: ისე ჰხოცენ საწყალ უღებს, (ქართველთა უწოდებენ თავიანთ თავს ისინი, მართლმადიდებლები კი არიან), როგორც კალიას გაბრაზებული გლეხი რომელსაც მთელის წლის ჭირნახულს უფუტკებს. თვით იმათვე ამოუწოვით უკანასკნელი სისხლი საწყლებისთვის, ახლა ვინც მოწინავე ხალხი იყო მათში, ზოგი დახოცეს ზოგი გააქციეს და ენაც ხოცვეს. მაგ. მასწავლებელმა ძოტივემა ეგზამენების დროს დაანება თავი შკოლას და გაიქცა; ბეჟანოვს მისცეს მასწავლებლობა; პრისტავს მიეწერნა, ნუხში მოდი, უნდა გამოგიცხადო რამეო; მას მოეწერა: მომკვლენო, გზაში ჩასაფრებული მტრებიო; მეორე და მესამეთაც მკაცრი მიწერილობა გაუგზავნია: „მე გიბძანებ აქ მოხვიდეთ.“ წამოვიდა თუ არა, ერთი ვერსი არ გამოუვლია, გზაში მოკლეს.

იმას შემდეგ რამდენიმე სხვებიც და ერთიც გუშინ ღამე.

ბოროტი ენები მოგახსენებენ, ვითონც პრისტავს, ჯერაც არ მოუხდენია ამაზედ გამოძიება და არ მიუცია გამოძიებლისთვის ნამდვილი საბუთები, თორემ რათ იბარებდა ბეჟანოვს ნუხშიო, როდესაც შეეძლო, რომ იქაც მიეწერნა, რომ მასწავლელთა დაგამტკიცესო.

მართაშენში რომ კაცი მოკლან (40 ვერსი არის), პრისტავი: ხალხს აქ იბარებს და გამოძიებას ნუხში ახდენს. ამბობენ,

მოსულა, სულიმანს სული ამოხდენია. როგორც ვსთქვით, ეს საუკუნოება მეტად მაინე იყო, როგორც მესხებისათვის ოსმალთების გარდაკიდული, ისე მართლ-იმერეთისთვის გარემის სჯულის მტერთ გამოისობით; ასრევე ახალციხელი კათოლიკებისათვის პოეების გარდაკიდული, აღარა ჰქონდათ თურმე მოსვენება: ნათლის დება, ჯვრის წერა და დასაფლავება კათოლიკებისა, როგორც ყოველგან ოსმალეთში თუ სპარსეთში, ისე კარგა ხანს ახალციხეს და მის მიდამოებში სრულ პოეების მღვდლების ხელთ ყოფილა; მალ-მალ ძოტანტინეპოლის სომხის პატრიარხები გამოაცემინებდნენ თურმე ოსმალთს მთავრობას ნაირ-ნაირ მაინე ფირმანებსა, აწიოკებდნენ მრთელ ანატოლში.

მსევე კერძო ხეღერი ჰქონდა ახალციხის კათოლიკებსა, მღვდლით ერთმდის და ეკკლესიებამდის. ამ გვარი სამწუხარო შედეგის მოსასპობლად ეცადნენ კათოლიკები და რომში მოკოთ მოდგმისა პაულე ეპისკოპოზად აკურთხენეს. მს ეპისკოპოზი ვიცადა პატრ ღონ-ანტონთან ერთად მოსულა 1767 წ. ახალციხეს და უწყევია მართვა წესიერად ერისათვის; მღვდლები უკურთხია შმიდა ჯვარის ეკკლესიაში, რომ აღრეც საეპისკოპოზო ეკკლესია ყოფილა. მართი წარმატება სომხების თვალს არ გაუტანია; დაუქრთამიათ ფაშა მესამე წელი-

წადს, ჯერ მრთელი კათოლიკეთ წინმდგომნი დაუტყვევებით ლომან-ფაშისთვის და მერე მღვდლები, ზემო ეკკლესია, პატრების ეკკლესია დაუხშვიათ, დაუბეჭდიათ და წმ. იოანე-ნათლისმცემლის ეკკლესია პოეებისთვის მიუციათ; მერმე ხსენებული პაულე ეპისკოპოზი ექვსი მღვდლით ცხენებზედ ფეხ-გაკრული მჩმიაწინს სიმონ კათოლიკოსთან წაუყვანიათ; პატრის უმფროსი პლეიზი, პატრი იერონიმე და პატრი შიჩნციო ექსორია უყვიათ, გაუდღვენიებიათ.

ამას და ამ გვარ უწყსობებს არა მართო ქრთამებით ჩადიოდნენ, არამედ აბეზღებდნენ, რომ ფრანგის ხელმწიფეებთან მიწერ-მოწერა აქვს ოსმალთს საწინააღმდეგოთაო; იმათაც ის უნდოდათ: სომხებითგან ქრთამს იღებდნენ, კათოლიკებითგანაც საზღვევარ ჯარიმასა და ისევე აძლევდნენ თავიანთ მღვდლებს და ეკკლესიებსა!

1770 წ. შუთაისს კათოლიკებს ეკკლესია აუგიათ; თავ-მდგომი და ერის შემვლელი ყოფილა ხოჯევანთ იოანე მღვდელი. ამავე წელს მეფეს ხონითგან შუთაისში გადმოუსახლებია სომხები. 1777 წ. სომხის მარტიროზ ვართაპეტი მოსჭრია ხოჯევანთ მღვდელსა და უწყევია დავი-დალაბა; დაუქრთამებია მეფე და გამართულა ამ სომხის და ვართაპეტს და კათოლიკე მღვდელს შუაბკობა, ცილობა. ბასით რო ვერა და-

ვითომც გამოძიებელსაც მიეწერნოს საჩივარი პროკურორთა წყაღებულნი ბენ, რომ ვერაინ რახ დეკლარაციები...

წარმოიღვინეთ ეზოში ვერ გამოუსულა საწყალი გლეხი ხალხი, რომ შეშა შეიტანოს და საქმელი მოხარშოს; უცხო კაცი თუ არ ჰყავს დაქვრილი, ი. ე. მოჯამაგირე, წყალს ვერ შეიტანს თავის ეზოდამ დასაღვეათ, თუნდ მწყურვალე მოკვდეს. საწყალ ბეჟანოვს ერთი მოხუცი ბიძა ჰყოლია; მას მოუციდნია ობლობისთვის ხელი, რომ უყარაულოს, —მისთვის სახლი დაუწვიათ და შეუთვლიათ, ამ ორ ღღეში შენც მოგკლამთო; გამოქცეულა ეხლა, ნუხში ნაჩლიკისთვის ქაღალდი მიუცია; მაგრამ რაკი უთქვამთ, იმასაც მოჰკვლენ. ის იმიტომ გამოუგდიათ, რომ, ამბობენ, სამი ბაღლი დარჩომია სახლში ბეჟანოვს —მწლები არიან და ისინიც უნდა დახოცონო.

ამის დამწერი დიდს ვედრებით გთხოვთ, თუ შეიძლება, ეს სხვა გახეთქებშიაც გამოაცხადოთ, რომ ამ გვარს საშინელს უბედურებას ეგება ბოლო მოეღოს.

მნახელი.

წერილი რედაქტორთან

21-ს რიცხვსა ამა თვისა, 7 საათზედ საღამოს, ქ. შუთაისში, მახლობლათ მთავად-აზნაურობის ბანქისა, საიღამაც ფულები ჩენჩივით გააქვთ და გამოაქვთ,

უკლია-რა, სამოქალაქო ძალი მოუხმარია, დაუხშვიათ ეკკლესია, და ეს მღვდელი ახალციხესვე გადმოსულა. მის შემდგომ პატრები მისულან და იმათ დაუფლიათ. ახალციხეს გარდმოსვლითავე სომხის მადეოზ ვართაპეტს დაუტყვევინებია ეს მღვდელი, 525 ყურუში გარდუხდევინებიათ და ისე გაუთავისუფლებიათ. 1790 წ. ღემეურე, პეტრე მღვდელი და დესპოტი დაუტყვევებიათ. (მს ის დესპოტი, რომ შემდგომ აწამეს). კათოლიკების მღვდლებისათვისაც ჯირამად 16 ქესა თეთრი გამოურთმევიათ, რადგან სომხის მღვდელი ტერ-საკი ექსიოდე მოსახლით კათოლიკედ მოქცეულა, ეს მღვდელი მჩმიაწინს უტანჯიათ რამდენმე წელს შიმშილ-მწყურვალეებით და წკპლის ცემით დილა-საღამოს ყოველ დღე. ამ დროს ამასთან დაუტყვევებიათ ვიცლა სარქის ვართაპეტი მაქირ-ტაღელი, რომელიც მეფე შრეკლის გაცნობილი ყოფილა, მიუმართია მეფისთვის და მეფესაც განუთავისუფლებინებია; ამასთან ერთად ის ახალციხელი ტერ-საკიც; მაგრამ შოშა-მანქს მისეღისა მოუწამლიათ წყლით: მაქირ-ტაღელს გაუგია, არ უსვია, და ტერ-საკი კი მეორე დღესვე გარდაცვილია. (1792 წ.).

მინე მესხი.

ახალციხე, 20 სექტემბერს.

(ზაგრძელება)



ერთი ვილაც უბედური მედროვე (იამსუნი-კი) დაიჭირეს ცხენიან-დროვიანათ ოთხ-მა-ხუთმა მუშებმა (მეურთვებმა), და-უწყეს წიწვა იქითა და აქითა და თან დროვეშიაცა გაბჟული ცხენის ცემა, ელაპარაკებოდნენ: „მოგვეცი ფული, მოგვეცი, ქვე სად მივბინარ-თქვა“. საწყალი მედროვეც, თუ კი რამ ძალა ჰქონდა ხუთი ქაცის წინააღმდეგ, იჭიმებოდა, უყვიროდა მუშებსა: „ხომ არ გაგაგებულხართ, ფული მოგვეცი და გავათავე, გამშორდით თავიდან!“

ამ ყვირილში და ვაი-უბედურობაში, რასაკვირველია, შეკრულა იმდენი შავი და თეთრი ხალხი, რომ ძალი პატრონ-სა ვერ იცნობდა.

ზადის ათი-თუთხმეტი მინუტი და პოლიციის კი არაფერ სჩანს, იქ, სადაც პირველი ქუჩა არის. შეირილი, ერთი-მეორეს წიწვა-გლეჯა და დროვეში გაბ-მული პირუტყვის ცემა თან-და-თან მა-ტულობს..

საიდგანაც იყო ვილაც ბაზრის კაცმა სასტყენით დასტყენა, იქნება პოლიცია მოვიდეს და როგორც იქნა წახვეარ საათის შემდეგ მობრძნდა პოლიციის ჩინოვნიკიც უ. ბ. ი—ნი. მობრძანდა, მაგრამ იმისთანა მობრძანება მიცემია თქვენს მტერსა, — მივიდა ადგილზედ, სა-დაც ყვირილი იყო და სანამ გაიგებდა— თუ საქმე რასში იყო, ანუ ვინ იყო დამნაშავე, ხუთი იგეთი შამოარტყა ხე-ლით თავ-პირში საწყალს მედროვეს, რომ მთავარი აღსარებაც დაუკარგა საწყალს, ძმარი ცხვირიდან წამოუვიდა და პოლიციაშიაც დგეცნიკებს გაატანა, უბძანა: „ტაში ევა?“

ამისთანა გარემოებამ, მოგახსენო სი-მართლმე, მე იგეთი გამაცხელა, რომ თავის კუჭს კინაღამ შემოვაკვდი (ფიც-ხელი კაცი გახლავარ); მაგრამ რა გამი-ვიდოდა. თავის თავსაც ვკითხე— თუ ვინ მისცა პოლიციის პრისტავს ნება თავის ხელითა დასაჯოს ქუჩაზედ მაჩ-

ხუბარი და საზოგადო სიმშვიდის და-მარლოველი კაცი.

ეს ამბავი, უ. რედაქტორო, მომიხსენ-ებია თქვენთვის, იქნება თქვენმა ვა-ზეთმა გადასცეს იმისთანა კაცთ, რომ-ელთაც შეეძლოს ყურადღების მიქცევა ამ წაირს პოლიციის პრისტავის მოქმე-დებზედ, და თუ უ. ი—ნს ესურება თავის გამართლება ამ საქმეში, ორიო-დე სტრიქონი „დროებაში“ დაგაბეჭდი-ნოს ჩემს სახელზედ პასუხათ: ვინ მი-ანიჭა მას ის უფლება, რომ ქუჩაზედ მაჩხუბარი კაცი თავის მუშით უსუ-ლოთ დასაჯოს?

მ. საკუთ-შვილი

მუთაისი, 22 სექტემბერს.

განსხალვანი

მუთაისში, მიხაილოვის ქუჩაზე, ხე-ჩინოვის სახლებში, ივანე კურწოვის მაღაზიაში ისპიდებ ნამდვილი, თეთ-რი

წინდა (თაფლის) სან-თელი

შასი ჩვეულებრივზე ბევრად უფრო იაფია.

ამ გვარივე ნამდვილი წმინდა სანთე-ლი ისყიდება აგრეთვე თვილისშიაც, სიონის ულიცაზედ, მანანოვის ქარვას-ლაში.

(10—6)

მედიცინისა და ხირურგიის დოქტორო მიუხარინანის დაბრუნდა სამზღვარ გა-

რეთილამ და იღებს აფეთქებულ მუცელს და დილის 8 საათიდან 10-მდე

და საღამოს 5 საათიდან 7-მდე.

წარბებს ექიმობისათვის არაფერს არ ახდევინებს.

დოქტორი ქიურჩიანცი სდგას: სო-ლოლაკში, ბალის (სადოვის) ქუჩაზე, მჭენდიევის სახლებში, № 56.

(5—5)

მართული წარის სასწავლი

ლეანი

(პროპსი) სურათებით

შედ. ან. ჯულელისაგან

ბამოვიდა და ისყიდება შემდეგ ადგი-ლებში:

თბილისს: ჩარკვიანის, მართანო-ვის და ბრიქუროვის წიგნის მაღაზიებში, მუთაისს: სასულიერო სასწავლე-ბელში და ანტ. ლორთქიფანიძის ბიბ-ლიოთეკაში,

სამეგრელოში: სასულიერო სას-წავლებელში დ. სუჯუნას ოფიურის ლუქანში და აბაშაში უფ. ანტ. პეკე-ლიასთან შკოლაში,

მსოფლიოში: სასულიერო სასწავ-ლებელში,

ხონში: უფ. ჭალაგანიძესთან,

ზორს: სასულიერო სასწავლებელ-ში,

თელავს: სასულიერო სასწავლე-ბელში და ხირსელოვის წიგნის მაღა-ზიაში,

სიღნაღს: უფ. ძ. ბალაშვილთან.

შასი ერთის ვგზემპლიარისა აბაზი.

რბ. გზა.	ლით.	საღამ.	II კ.	III კ.	ბელვარაში	მან კაპ.	მაზანდა	მან კაპ.	თვილისის სამკურნალო.
თვილისი ..	9 21	5 18	8 კაპ.	მ. კაპ.	მ. ცი სიტყვა თვილისიდან		თვილისი 25 სექტემბ.		მრევ. მ. იდ., წინ. მძღვაროვ. სახლი.
მცხეთა ..	10 11	6 27	85	44	ძავეასიის აქეთა მზრის ყველა		შქვ. თეთ. ბანჯისა ფუთ.	240	აფათმყოფებს მიიღებენ ყოველ
ბორი ..	11 58	9 43	3	1 53	ქალაქებში ..	50	შქვ. წითელი ..	230	დღე დილის 8 საათიდან 10-დინ.
საშური ..	1 29	11 57	4 73	2 42	როსტოვს, მდესას, მოსკოვს,	2	შერი ფუთი ..	150	მარალევიჩი—შინაგ. აფათმყოფობის.
სურამი ..	1 44		4 90	2 61	პეტერბურღს, მარშავს ..	2	ბაზმა მრევნისა, ფუთი.	870	სამშაბათს: მერმიშევი შინაგ.
შვირილა ..	5 49		7 21	3 69	მსმალეში, შვეიცარიაში ..	3	— აშერკისა, ფუთს ..	950	აფათმყოფ.; რეიზი—თვალის, შურავ-
რანი ..	6 57		8 44	4 31	იტალიაში და საფრანგეთში ..	3 50	ბაენტილი ბაზმა ფუთი.	1180	ღვევი—ვენერიულის, და კანისა; ბა-
სამტრედია ..	7 51		9 66	4 93	ინგლისში ..	3 75	მატყელი თუშური ფუთი.	850	ბოვი—გულისა და შინაგ.
ახალ-სენაკი	8 43		10 71	5 47			— მ. რაქამისა ფუთი ..	420	მთხშაბათს: ლისიცივი—ში-
ფოთი ..	9 50		12 24	6 26			აბრეშუმის ნუხური სტ.	210	ნაგ, ასტუა-ცატუროვი—ქალისა და
					ზოგბა		ქონი ფუთი ..	580	ბავშვების აფათმყ.
ფოთი ..	9 3				ა) თვილისიდან: სამზღვარ ვა-		ქონის სანთელი ფუთი.	760	ხუთშაბათს: მერმიშევი—ში-
ახალ-სენაკი.	10 14		1 53	7 3	რეთ, მუთაისს, რუსეთს—ყოველ		სტეარინის სანთელი ფ.	1170	ნაგ. აფათმყ. და შურავლევი—კანის
სამტრედია ..	11 5		2 61	1 33	დღე კვირ.ს გარდა. შუღდ. ორშ. და		ხორცი ძროხისა დიიტრა		და ვენერიულის.
რიონი ..	12 13		3 84	1 97	ხუთშ. მსურ.—პარასკ. და ორშ. ძა-		— ცხვრისა, ლიტრა ..		პარარასკევის იქნებთან: ლისი-
შვირილა ..	1 18	ლაგ.	5 3	2 56	ხეთს—საშ. და შაბ. ბ) მუთაი-		სპირტი ვედრო ..	450	ცივი, შინაგ.; ასტუა-ცატუროვი—ვე-
სურამი ..	5 12		110 734	3 74	ლიდამ: თვილისისა და ფოთისაკენ—		შაქარი ბროც. ფუთ ..	725	ნერ. და კანის; ბაბაევი—გულისა და
საშური ..	5 39		137 751	3 84	ყოველ დღე კვირას გარდა. მსურ-		— ფხენილი ფუთი ..	6	შინაგ. აფათმყოფ.
ბორი ..	7 5		4 89	24 473	გეტს—ორშ. და პარასკ.		შავა რგვალი გრვ. ..	65	შაბათს: მერმიშევი, შინაგ.; შურ-
მცხეთა ..	8 50		6 59	11 39	წიგნის გაგზავნა რუსეთში	კაპ	ხუთი ქუჩაუთისა ფუთი.	1450	აფლევი.—ვენერ. და კანის რეიზი—
თფლისი ..	9 31		7 56	12 24	და სამზღვარ გარეთ:		თამბაქო საშუალო ფთ.	670	თვალის.
					ლა წიგნის ..	3			
					დაბეჭდლის (სამი მისხალი) ..	7			